

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ

Соколова І.К., здобувач вищої освіти

Сангаре К., здобувач вищої освіти (Кот-д'Івуар)

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

У податках втілено економічно виражене існування держави, адже їм належить провідна роль у забезпеченні виконання державою функцій щодо регулювання економічних процесів.

Податки – це особлива сфера виробничих відносин, своєрідна не лише економічна, а й фінансова категорія, а також найважливіший економічний важіль, що регулює взаємовідносини юридичних і фізичних осіб з державою в умовах ринку.

Сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та до державних цільових фондів, що справляються у встановленому законами України порядку, становить систему оподаткування. У цьому випадку поняття податкової системи ототожнюється з поняттям системи оподаткування, а податкова система розглядається як сукупність податків та інших обов'язкових платежів податкового характеру (розуміння податкової системи у вузькому значенні).

З іншого боку, податкова система містить у собі низку процесуальних відносин щодо встановлення, зміни та скасування податків, інших податкових платежів, забезпечення їхньої сплати, організації контролю й застосування відповідальності за порушення податкового законодавства.

Отже, у широкому значенні під податковою системою розглядають взаємопов'язану сукупність чинних у конкретний момент у конкретній державі суттєвих умов оподаткування [1].

Аналізуючи зміст податків, необхідно враховувати, що вони не є єдиним джерелом доходів бюджету і являють собою лише один з видів позаекономічного державного при-

мусу. Крім власне податків, яким належить провідна роль у формуванні бюджету, існують ще й інші види вилучень до бюджетів: ліцензійні та реєстраційні збори, збори з населення. Крім того, підприємства і громадяни здійснюють обов'язкові відрахування в позабюджетні фонди, сплачують різні тарифи й інші обов'язкові платежі. Неподаткові платежі, як це розуміло із їхньої суті, посідають практично невідчутне місце в доходах бюджету, їх можна тільки прогнозувати, але ніяк не планувати. Склад неподаткових доходів бюджету, на відміну від податкової системи, досить широкий.

Глобалізація, економічна інтеграція та міжнародна міграція людей і капіталів суттєво впливають на фінансово-економічні процеси в Україні й, зокрема, на оподаткування. Українська податкова система формується в складний для країни період переходу від адміністративно-командної економіки до економіки ринкового типу, супроводжуючись кризовими явищами практично у всіх сферах суспільного життя. За таких умов широкого поширення набувають порушення податкового законодавства.

Податкова система України сприятлива для старої олігархічної економіки: дуже високі податки на заробітну плату, дуже низькі податки на капітал. Це добре для тих підприємств, де частка праці у доданій вартості мала, а частка капіталу велика – саме такі підприємства переважають в олігархічній економіці. Натомість у новій економіці, у креативній економіці частка праці у доданій вартості дуже висока.

Відтак, завдання ділової та експертної спільноти полягає в тому, щоб, по-перше, досягти згоди щодо основних принципів нової податкової системи, по-друге, якнайширше популяризувати їх у підприємницькому середовищі.

В європейських країнах ставки податків переважно високі. Але навіть там рівень перерозподілу ВВП через бюджет зазвичай не перевищує 50 %, тоді як в Україні – 54 %, а в країнах, які прагнуть економічного зростання, цей показник не перевищує 35 %. Рецепти економічного зростання відомі: зменшення податків, спрощення умов ведення бізнесу.

При цьому малий бізнес не може розглядатися як основне джерело податків, оскільки, першою чергою, – це джерело зайнятості і самозайнятості, інструмент зменшення соціальної напруги і боротьби з бідністю. На жаль, політики розглядають малий і середній бізнес саме як джерело податків. Іноді навіть доводиться чути, що бюджет начебто «недоотримав» стільки-то податків через існування спрощеної системи оподаткування. Автори таких висловлювань не розуміють, що без спрощеної системи сотні тисяч підприємців були би взагалі в тіні або виїхали з країни. Звичайно, не можна чіпати спрощену систему оподаткування, бо це призведе до соціального вибуху.

Загальновідомо, що надмірне податкове навантаження є негативним фактором державної податкової політики, який відповідним чином впливає на розвиток економічних відносин у країні, стримує ділову активність суб'єктів господарювання, сповільнює зростання валового внутрішнього продукту та є однією із причин виникнення кризових явищ у суспільстві. При цьому лише зовсім недавно в українській науковій літературі й господарській практиці з'явилися нові дефініції: «податкове планування», «податковий менеджмент», «оптимізація оподаткування» та інструментарій їх реалізації. При цьому податкові органи і платники податків зайняли практично діаметральні позиції щодо питання про сутність цих понять.

Таким чином, податки є основним джерелом існування держави і виконання нею своїх функцій. Завдання науки про податки полягає в подальшому вдосконаленні механізмів справляння податків, що вимагає як високої податкової техніки, так і великих фінансових витрат.

Перелік посилань:

1. Молчанова Т. В. Податкова система України. *Основи галузевої економіки і підприємництва*. URL: http://cpto.dp.ua/public_html/posibnyky/posibnyk/page16.html (дата звернення: 26.04.2021).